

גמ' חולין (ד:) - מתו אחיו מחמת מילה

רב דניאל שטיין

א. גמ' יבמות (סד:) - דתניא מלה הראשון ומת, שני ומת שלישי לא תמול, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול, רביעי לא תמול.

ב. חי' הריטב"א חולין (שמ) - הכל שוחטין ואפילו כותי וכו' היכי דמי אילימא שמתו אחיו מחמת מילה ישראל מעליא הוא. פי' דאנוס הוא מחמת סכנה, ויש שפירשו בתוספות דמיירי שמתו אחיו מחמת מילה שנימולו כשהן גדולים ונבלעו בהן דמן, דאי כשהן קטנים לא היה לזה לחוש לכך, וליתא מדנקט ליה תלמודא סתם, והטעם דכל שמתו אחיו מחמת מילה מקום יראה הוא לכל אדם ואפילו מקטנים לגדולים שאין להם שיעור, וכל שיש שם צד יראה ופחד אינו נידון כמומר כלל.

ג. רמב"ם (פ"א מילה הי"ח) - אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה את כחו, וכן מלה את השני ל ומת מחמת מילה בין מבעלה הראשון בין מבעלה השני הרי זה לא ימול את השלישי בזמנו, אלא ממתנין לו עד שיגדיל ויתחזק כחו, אין מלין אלא וליד שאין בו שום חולי, שסכנת נפשות דוחה את הכל, ואפשר למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם. [אור שמח (שמ) - ולפי זה הא דאמרו דמתו אחיו מחמת מילה כשר לשחוט, וכן גבי עבודה בקדשים, אף על גב דהוא גדול ובר שחיטה הוי, יעוין ריש חולין דף ד' ע"ב, הוא כשמתו אחיו כשנמולו כשהן גדולים, וכן פירשו בתוספות שם (ד"ה שמתו) וטפי נראה לי, דאם מלו זה השלישי כשנגדל ונתחזק כחו ומת, תו מוקמינן דבני אשה זו עלולין למות מחמת מילה, ולא בעי שיהא נימולין שנים כשהן גדולים, ולא ימול הרביעי כלל אפילו כשניתגדל, ומדברי רבותינו שם [בתוספות] נראה בתירוץ שני שאם ראו שנבלע בהן דמו בשמיני ונימולו ומתו תו אין מלין אותן לגמרי, אף אם יגדלו וראוים למילה, ודלא כרבינו, וכהנב"י מה"ת (יו"ד סימן קס"ה)].

ד. שו"ע (יו"ד סי' רס"ג סע' ב') - אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כחו, ומלה גם השני ומת מחמת מילה, הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה, ל"ש מבעל אחד או משנים, ולא תמול השלישי אלא תמתין לו עד שיגדל ויתחזק כחו. [פ"ת (ס"ק ה') - עיין (בתשובת נו"ב תניינא סימן קס"ה) שכתב וע"ד התינוק בן שלש שנים שעדיין לא נימול מחמת שמתו אחיו מחמת מילה ביום ח'. באמת אי לאו שהרמב"ם והטור והנ"י ביבמות אמרו שלא תמול השלישי בזמנו אלא ממתנין לו עד שיגדיל ויתחזק כחו הייתי חוכך שלא למולו כלל כי סתמא אמרו].

ה. תוס' פסחים (כח:) ד"ה ערל - ערל. פי' הקונטרס שמתו אחיו מחמת מילה ולפירושו פסול נמי בתרומה דבהערל (יבמות ע). יליף תרומה מפסח וכו' והא דמביעיא לן התם (עא). ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה ערלה שלא בזמנה פוסלת או לא, יש לחלק בין שלא בזמנה דקטן שאין חייב למול כיוצא בו למתו אחיו מחמת מילה דכיוצא בו חייבין ותדע דהא טומטום אינו אוכל בתרומה בפרק הערל (שם עב). אף על גב דמסברא אין חייב לקרוע הוא הדין מתו אחיו מחמת מילה דאינו אוכל אף על גב דאינו חייב למול.

ו. תוס' חגיגה (ד:) - זהו דוקא לפרש"י דמפרש התם ערל שמתו אחיו מחמת מילה יש להעמיד הכי אבל לפר"ת דמפרש שדואג מחמת הצער אבל מתו אחיו מחמת מילה הוי אנוס.

ז. רא"ש יומא (פ"ח סי' י"ד) - שאלו את הראב"ד ז"ל חולה שיש בו סכנה אם לא יאכל בשר אם יש לפניו נבילה ואין שחוט אם לא שנשחט בשבת. כי יש אומרים מוטב שיעבור הוא על לאו דנבילה משיעברו וכו' על איסור סקילה וכו'. ורבינו מאיר השיב בתשובה על זה וכו' כיון שהתירה תורה פיקוח נפש הוי כל מלאכה שעושה בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאילו עשאה בחול וכו' אבל הנבילה המאכל עצמו אסור.

ח. שו"ע (יו"ד סי' שמ"א סע' ב') - מי שמת לו מת בשבת, יאכל במוצאי שבת בלא הבדלה, ולא יתפלל, ולא בבוקר קודם קבורה, ולאחר קבורה יתפלל תפלת שחרית, אם לא עבר זמנה. אבל תפלת הערב לא יתפלל, שכבר עבר זמנה. ולא דמי לשכח ולא התפלל ערבית יא שמתפלל שחרית שתיים, כיון שבבילה לא היה חייב להתפלל. [ט"ז (ס"ק ה') - כתוב בדרישה מכאן היה נראה דה"ה למתעסק בצרכי ציבור וכיוצא בו בזמן התפלה שפטור מלהתפלל כמ"ש הטור סימן צ"ג ומתוך העסק עבר זמן אותה תפלה שגם כן א"צ להשלימה בזמן תפלה שאחריה להתפלל שתיים אחד לתשלומין כיון שג"כ בזמן העסק היה פטור מתפלה כמו באבילות דהכא דמה לי אונס דאבילות או עסק מצוה. ולדעתי כ"ש הוא דהא כשנתעסק בצרכי ציבור גם כן עבד עבודת הש"י עכ"ל. ותמה אני אם יצאו דברים אלו מפיו דהא וכו' אין הנדון דומה לראיה דדוקא אם הפטור בא מחמת דבר אחר דהיינו שהוא עצמו יכול להתפלל בלי שום מניעה אלא שהאבילות פוטרתו בזה אין תשלומין אח"כ משא"כ אם הפטור מחמת טירדא אין זה קרוי פטור מצד עצמו אלא אונס דהא באמת א"א לו להתפלל דזה נקרא פטור ולא אונס שאין לו פנאי והוה כמו חולה שאין יכול להתפלל ועל זה תקנו תשלומין דמיקרי פטור מחמת אונס כיון שא"א לו כן נ"ל ברור].